

АРАБСКАТА ДИАСПОРНА ЛИТЕРАТУРА В ИСТОРИЧЕСКИЯ КОНТЕКСТ НА САЩ ПРЕЗ КРАЯ НА 19 В. И НАЧАЛОТО НА 20 В.

*Весела Тодорова**

THE MAHJAR LITERATURE IN THE HISTORICAL CONTEXT OF USA DURING LATE 19TH AND EARLY 20TH CENTUR

Vesela Todorova

Abstract: This article studies the reasons for the emergence and development of the Mahjar literature in the historical context of the United States from the late 19th century to the early 20th century. The creation of communities to support the Arab and national spirit and culture and many other organizations, whose primary purpose is to preserve the language, religion, and culture of Arab immigrants is considered as well. The role of periodicals, which play a central role in the development of the Mahjar literature is also pointed out. The migrant writers operated in more organized way through the literary communities that they had established during that time. These literary societies established both in the USA played a significant role in the development and promotion of the Arab literature in the West.

Keywords: Arab Mahjar Literature, *Al-Rabita al-Qalamiyyah*, poetry in prose, Gibran Khalil Gibran, Ameen Rihani

Въпреки преследванията и репресиите на османската власт, в Ливан се наблюдава активиране на социално-политическия живот в края на 19 в. и началото на 20 в. Засилва се влиянието и на национално-освободителните движения в арабските държави и най-вече в Ливан. През септември 1918 г. британците, с помощта на армията на Ал Хашими, прогонват османската армия от Палестина, Сирия и Ливан. След поредица споразумения, освободеният от няколковековно османско господство Ливан, попада под колониалния режим на Франция и Англия. С нарастването на англо-френското влияние, се увеличава подтиснатата и неразрешена по време на османската власт вражда между друзи и християнски маронити. Всички тези проблеми и влошаващите се икономически условия, водят до стагнация на културния и духовен живот. Колониалната окупация, икономическата криза, политическите репресии, религиозните борби, както и обещанията на мисионерите за светъл и добър живот на Запад, подтиква не само ливанската интелигенция, но и обикновени хора към мисълта за емиграция. Първата държава, която посреща емигранти от Ливан, е Египет. Там, в края на 19 в. и началото на 20 в., цари сравнително спокойствие с благоприятен

* Ас. д-р Весела Георгиева Тодорова – ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, катедра „Класически и източни езици и култури“, e-mail: v.g.todorova@ts.uni-vt.bg

за развитие на интелигенцията социално-политически климат. Развива се периодичният печат – условие, спомагащо лесното разпространение на идеите и идеалите на просветителското движение и популяризирането на европейската култура. Творчеството на ливанската емигрантска интелигенция оказва огромно влияние и става важна част от египетската литература.

Наблюдава се и процес на емиграция от Ливан и Сирия към европейските държави, но налагане и установяване на арабска литературна традиция в тези страни не се постига. В края на 19 в. настъпва масова емиграция към Северна и Южна Америка и в частност към САЩ. Част от тази емигрантска вълна включва високообразовани и владеещи руски и западни езици ливанци и сирийци, които, като част от арабската интелигенция, са повлияни от западните идеи и култура. Арабите виждат в преместването в Америка осъществяване на мечтата за по-добър, достоен и спокоен живот, далеч от религиозните конфликти и несигурността, породена от тежките икономически условия в Сирия и Ливан. Но достигайки „обетованата земя“, голяма част от арабските емигранти много бързо осъзнават заблудата, изправяйки се пред трудностите на живота в непозната за тях Америка. Те са принудени да живеят в гетата на американските мегаполиси и да работят от сутрин до здрач при лоши условия. Много от тях, разочаровани, правят опити да се върнат в родината. Арабските емигранти, които успяват да се установят успешно в Америка, намират начини да се адаптират към американската култура, съхранявайки традициите на родината си. Създават се много клубове и общности, които да поддържат арабския и национален дух и култура, като: *Обединена сирийска общност* (Ню Йорк, 1907 г.), *Сирийско културно-образователно общество* (1916 г., Ню Йорк), *Младежка мюсюлманска общност* и много други организации, чиято основна цел е да съхрани езика, религията и културата на арабските емигранти. Периодичните издания играят централна роля в развитието и разпространението на литературата на арабската диаспора. Въпреки трудностите при издаването, се появява първият арабски вестник в Ню Йорк, САЩ – „*Звездата на Америка*“ (Kaukab Amrika, 1892 – 1909), последван от множество вестници и списания, издавани и разпространявани в Ню Йорк, Бостън, Вашингтон и други големи американски градове, като най-известните от тях са: „*Дните*“, (Al-ayam, 1897 г., с главен редактор Юсуф Ма'алуф), „*Ръководство към правилния път*“ (Al-Huda, 1898 г., с главен редактор Нахум Мукарзил), „*Огледало на Запада*“ (Mir'at al-Garib, 1899 г., с главен редактор Наджиб Муса Диаб), „*Емигрантите*“ (Al-Muhajir, 1903 г., с главен редактор Амин Ал Гурайб), „*Изкуствата*“ (Al-Funun, 1913 г., главен редактор на списанието – Насиб Арида) и много др.¹ Повечето печатни издания се списват както на арабски, така и на английски език и включват статии, отнасящи се до събития от социалния, културен и политически живот на арабските държави. Внимание се отделя и на проблемите на арабската диаспора, но най-голяма част заема творческото писане

¹ Imangulieva, A. *Gibran, Rihani and Naimy. East – West Interactions in Early Twentieth – Century Arab Literature.* (translated from Russian by Robin Thomson), 2009. p. 19–23

и литературната критика. Така, освен социална функция, изразяваща се основно в обединение и запазване на духа и традициите, печатните издания дават тласък и на начинаещите арабски писатели-емигранти, като им предоставят възможност за творческа изява.

Поемите и прозата на Джубран Халил Джубран и Амин Рихани, кратките истории и статии на Михаил Нуайма, проправят пътя си към читателите и придобиват известност първоначално чрез публикуването им в арабските печатни издания в Америка. Това поставя основата на идеята за създаване на единно арабско литературно общество, което да обедини арабските творци и да подпомага издаването и популяризирането на тяхното творчество. Така, през 1920 г. в Ню Йорк се формира *Al-Rabita al-Qalamiyyah* (Лига/асоциация на перото), в която се включват талантиливи социалноактивни американски писатели от арабски произход. За председател е избран Джубран Халил Джубран, а Михаил Нуайма става секретар. Асоциацията се превръща в социален и културен център, в който интелигенцията развива принципите и идеите на съвременната арабска литература и дава творчески тласък на много представители на арабската емигрантска литература.

Произведенията на тези автори служат като литературен мост между Изтока и Запада, тъй като преплитат традициите и древните учения на източния свят с идеите на западния романтизъм и сантиментализъм. Това ново влияние най-ясно личи в кратките форми – есе, скеч, кратка история, статия. Важно място през този период заема новият за арабската литература жанр на поемата в проза. Поради строгите и консервативни литературни изисквания към формите на арабската поезия, този жанр не е бил известен дотогава в арабския свят. Поемите в проза на Джубран Халил Джубран и Амин Рихани са първите произведения, създадени от арабски автори в този жанр. Литературните критици наричат творбите на Джубран в този жанр „революция в арабската литература“², тъй като засягат темите за „универсалната човечност“, Божественото и справедливостта. Този жанр добива огромна популярност не само сред арабо-американската културна общественост, но и в арабския свят. Поеми в проза пишат и известни поети като Май Зияда, Мохаммад Махди Ал Джаухири (1907 – 1997), Абу Касим Аш-Шабби (1909 – 1934).

Влиянието на арабо-американската школа през този период, се отразява не само върху развитието на съвременната литература в Ливан и Сирия, но се разпростира и в Египет, Тунис, и други арабски държави.

БИБЛИОГРАФИЯ

Райханова 2018: Б. Райханова. Съвременна арабска проза: от неокласическото към модерното. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018.
// **Rayhanova 2018:** B. Rayhanova. Savremenna arabska proza: ot neoklasicheskoto kam modernoto. Sofia: Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”, 2018.

² Imangulieva, A. *Gibran, Rihani and Naimy. East – West Interactions in Early Twentieth – Century Arab Literature*. (translated from Russian by Robin Thomson). 2009. p. 22

Imangulieva 2009: A. Imangulieva. Gibran, Rihani and Naimy. East – West Interactions in Early Twentieth – Century Arab Literature. Anqa Publishing, 2009.

Bassam 2005: F. Bassam. Anthology of Arabic Literature, Culture and Thought from Pre-Islamic Times to the Present. Yale University Press, 2005

Шанский 1985: Н. Шанский. Фразеология современного русского языка. Москва: Высшая школа, 1985. // Shanskiy 1985: N. Shanskiy. Frazеologiya sovremennogo russkogo yazyka. Moskva: Vysshaya shkola, 1985.

Ramadan 2008: T. Ramadan. Radical Reform: Islamic Ethics and Liberation. USA: Oxford University Press, 2008